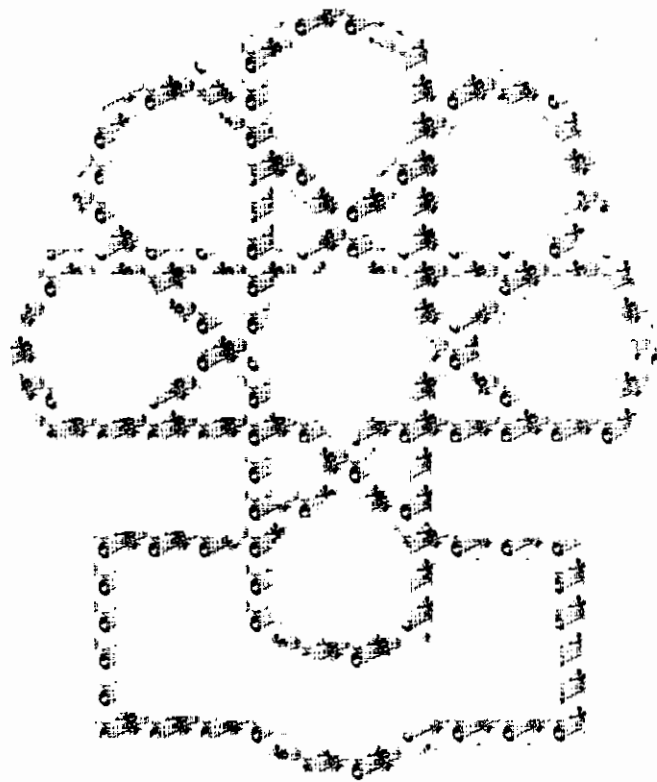

۴۲۱۱
X

کارنامه ۹ ماهه بودجه سال ۷۷

دربارۀ لایحۀ بودجه ۷۸ - شماره (۵۸)

معاونت پژوهشی
دی ۱۳۷۷

کار: دفتر برنامه و بودجه

مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد و کتابخانه ملی
شماره: ۱۰۴۸۴
تاریخ: ۷۸/۲/۱۱

کد گزارش: ۱۶۰۴۲۱۱

بسمه تعالی

کارنامه ۹ ماهه بودجه سال ۱۳۷۷
درباره لایحه بودجه ۷۸ - شماره (۵۸)

کد گزارش: ۱۶۰۴۲۱۱

فهرست مطالب

۲	۱- نکات برجسته
۳	۲- مقدمه
۳	۳- عملکرد در درآمدهای عمومی
۴	۳-۱- نفت و گاز
۴	۳-۲- مالیات‌ها
۷	۳-۳- سایر درآمدها
۱۰	۴- پرداخت‌های دولت
۱۰	۴-۱- اعتبارات جاری
۱۲	۴-۲- اعتبارات عمرانی
۱۲	۵- وصولی درآمدهای استانی
۱۲	۶- پاسخ به سؤالات مطرح شده در مقدمه
۱۳	۷- سخن آخر
۱۴	۸- پیشنهادها
۱۴	۹- یادداشت‌ها

* طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ در حدود ۶۴/۶ درصد از $\frac{۹}{۱۳}$ بودجه مصوب و ۷۰/۶ درصد از $\frac{۹}{۱۳}$ اصلاحیه بودجه از درآمدهای عمومی دولت وصول شده است. این میزان عملکرد معادل ۳۹۳۹۵/۷ میلیارد ریال است و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال درآمدهای عمومی دولت به ۵۲۵۲۷/۶ میلیارد ریال برسد. بر این اساس کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ برحسب ارقام بودجه مصوب، ۲۸۸۰۷/۳ میلیارد ریال و برحسب ارقام اصلاحیه بودجه ۲۱۸۷۱ میلیارد ریال خواهد بود.

* سایر درآمدها بیشترین سهم را در کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ دارا است. در سایر درآمدهای دولت بر حسب بودجه مصوب ۵۴/۲۱ درصد و برحسب اصلاحیه بودجه ۵۳/۷۵ درصد عملکرد داشته‌ایم.

* پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۱۳۷۷ درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت به اندازه $\frac{۱}{۵}$ رقم مندرج در اصلاحیه بودجه، عملکرد داشته باشد.

* سهم اعتبارات عمرانی در عمل به قیمت افزایش سهم اعتبارات جاری کاهش یافته است به طوری که در آخرین ماه مورد بررسی، اعتبارات عمرانی به میزان ۴۳/۳ میلیارد ریال کمتر از متوسط اعتبارات عمرانی در ماه‌های قبل از خود بوده است.

* در ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ اعتبارات جاری به میزان ۸۳۷۴ میلیارد ریال بیش از مجموع درآمدهای غیرنفتی (درآمد مالیاتی و سایر درآمدها) بوده است. به عبارتی برای تأمین اعتبارات جاری در ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ علاوه بر صرف تمام درآمدهای غیرنفتی مجبور به استفاده از درآمدهای نفت و گاز به میزان ۸۳۷۴ میلیارد ریال شده‌ایم. این میزان کسری اعتبارات جاری از درآمدهای غیرنفتی معادل ۶۵/۱ درصد از درآمدهای حاصل از نفت و گاز در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ است.

بودجه عمومی دولت به طور کلی تصویری است از درآمدهای نفت و گاز، درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای دولت و پرداخت‌های جاری و عمرانی دولت. درآمدهای دولت در بودجه عمومی در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ معادل ۳۹۳۹۵/۷ میلیارد ریال بوده است و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال این درآمد با ۶۴/۶ درصد عملکرد برحسب مصوب بودجه و ۷۰/۶ درصد عملکرد برحسب اصلاحیه بودجه به رقمی معادل ۵۲۵۲۷/۶ میلیارد ریال برسد. این میزان عملکرد به معنی ۲۸۸۰۷/۳ میلیارد ریال کسری برحسب ارقام بودجه مصوب و ۲۱۸۷۱ میلیارد ریال کسری برحسب ارقام اصلاحیه بودجه است. سهم سایر درآمدها با ۶۵/۹۴ درصد از کل این کسری ۲۰۶/۱ برابر سهم درآمد مالیاتی و ۱/۹۵ برابر سهم درآمد نفت و گاز از کل کسری پیش‌بینی شده است. این کسری همچنانکه در گزارش‌های قبلی^{۳۰،۳۱} مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی آمده است باعث ایجاد مشکلات عدیده و دامنه‌داری در اقتصاد کشور خواهد شد. در این گزارش ضمن بررسی درآمدها و پرداخت‌های عمومی دولت در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷، سعی می‌کنیم به سؤالات زیر پاسخ دهیم:

سؤال اول: آیا دولت در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ در دریافت درآمدهای بودجه عمومی خود موفق بوده است؟
سؤال دوم: مقدار کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ چقدر است و بیشترین سهم را در این کسری کدام درآمد دارد؟

سؤال سوم: چرا این کسری به وجود آمده است؟

سؤال چهارم: راه کارهای مناسب برای کاهش یا از بین بردن کسری در درآمدهای عمومی دولت چیست؟

۳- عملکرد در درآمدهای عمومی

طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ در مجموع ۳۹۳۹۵/۷ میلیارد ریال درآمد از محل نفت و گاز، مالیات و سایر درآمدها به دست آمده است و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال این مبلغ به ۵۲۵۲۷/۶ میلیارد ریال برسد. این رقم ۶۵ درصد مصوب بودجه و ۷۱ درصد اصلاحیه بودجه است. (نمودار شماره ۱ ضمیمه را ببینید). این میزان عملکرد تقریباً مشابه ماه قبل (آبان ماه) است. همچنین این میزان عملکرد ۱۳/۴ میلیارد ریال کمتر از میزان عملکرد در مدت مشابه در سال ۱۳۷۶ می‌باشد. این عدم تحقق ۳۵ درصدی برحسب ارقام مصوب و ۲۹ درصدی برحسب ارقام اصلاحیه باعث کسری ای معادل ۲۸۸۰۷/۳ میلیارد ریال در ارقام مصوب و ۲۱۸۷۱ میلیارد ریال در ارقام اصلاحیه بودجه می‌شود. طی آذرماه سال جاری ۲۹۱/۱۵ میلیارد ریال به کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ افزوده شده است.

کسری ایجاد شده در سال ۱۳۷۷ به میزان ۱۲۵۴/۳ میلیارد ریال بیش از مجموع درآمد حاصل از مالیات (اعم از مستقیم و غیرمستقیم) در طی ۳ سال ۱۳۷۴، ۱۳۷۵ و ۱۳۷۶ خواهد بود. این کسری برحسب ارقام مصوب ۷/۴ درصد بیش مجموع درآمد حاصل از نفت و گاز و مالیات‌ها در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ است. بیشترین سهم در این کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ را سایر درآمدهای دولت دارد. سهم سایر درآمدها در کسری پیش‌بینی شده در حدود ۶۶ درصد برحسب ارقام اصلاحیه بودجه و ۴۹/۲ درصد

برحسب ارقام مصوب بودجه است. سهم درآمد حاصل از نفت و گاز در کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ برحسب ارقام مصوب ۳۹/۴ درصد و برحسب ارقام اصلاحیه ۳۳/۷ درصد است. کمترین سهم را در کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ درآمدهای مالیاتی دارند. کل مالیات‌ها (اعم از مستقیم و غیرمستقیم) ۱۱/۴ درصد برحسب ارقام مصوب بودجه در کسری بودجه پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ سهم دارد. این سهم برحسب ارقام اصلاحیه بودجه ۰/۳۲ درصد می‌شود. لازم به ذکر است که طی آذرماه جاری تقریباً ۱/۲ درصد به سهم مالیات‌ها در کسری بودجه پیش‌بینی شده افزوده شده است. به عبارتی درآمد مالیاتی طی آذرماه سال جاری به میزان ۲۸۶/۹۳ میلیارد ریال کمتر از متوسط عملکرد ۸ ماه اول سال است.

۳-۱- نفت و گاز

درآمد حاصل از نفت و گاز طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ رقمی معادل ۱۲۸۶۵/۷ میلیارد ریال بوده است. این رقم ۶۰/۲ درصد رقم بودجه مصوب و ۷۰ درصد رقم اصلاحیه بودجه برای مدت مشابه می‌باشد. چنانچه ۳ ماه آخر سال نیز همانند ۹ ماه اول سال طی شود از محل درآمد نفت و گاز رقمی معادل ۱۱۳۵۵/۰۳ میلیارد ریال برحسب ارقام بودجه مصوب و ۷۳۷۹/۱۳ میلیارد ریال برحسب اصلاحیه بودجه تا پایان سال ۱۳۷۷ کسری خواهیم داشت. این میزان کسری تقریباً ۴۰ درصد کل کسری پیش‌بینی شده برحسب ارقام بودجه مصوب و ۳۳/۸ درصد کل کسری پیش‌بینی شده برحسب ارقام اصلاحیه بودجه برای سال ۱۳۷۷ است. درآمد نفت و گاز طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ تقریباً ۳۷/۹ میلیارد ریال، ۴۷/۱ میلیارد ریال و ۳۴ میلیارد ریال کمتر از عملکرد در مدت مشابه در سال‌های به ترتیب ۱۳۷۶، ۱۳۷۵ و ۱۳۷۴ می‌باشد. کسری‌ای که از این کاهش عملکرد در درآمد نفت و گاز پیش می‌آید برحسب ارقام مصوب بودجه ۵۴/۸ درصد کل درآمد نفت و گاز در سال ۱۳۷۶ است. البته این

کاهش و نقصان در عملکرد که به دلیل کاهش قیمت نفت اتفاق افتاده است در ماه‌های آتی از بین نخواهد رفت و قیمت نفت در روزهای ۸، ۹ و ۱۰ آذرماه به ۱۰/۵۹، ۱۰/۵۴ و ۹/۹۸ دلار در هر بشکه نیز رسید^۴ و بنا به عقیده کارشناسان این روند نزولی حداقل برای ماه‌های بعد نیز ادامه خواهد یافت.^۵

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به طور مکرر در توصیه‌های قبلی خود مواردی از قبیل کاهش تقاضای نفت کشورهای آسیای جنوب شرقی، افزایش سطح ذخیره‌سازی مصرف‌کنندگان، افزایش سقف تولید اوپک و بازگشت به سیاست افزایش سهم بازار که موجب تیره شدن آینده قیمت نفت می‌شود را اعلام و لزوم تجدیدنظر و دقت در برآورد درآمدهای نفتی را گوشزد نموده بود^۶ و از آنجایی که به نظر می‌رسید که ارقام صادرات نفت هم از نظر مقدار و هم از نظر قیمت دور از دسترس باشند پیشنهاد تنظیم دو سقفی بودجه را نمود تا بدین ترتیب نوسانات شدید قیمت و تولید نفت نتواند آثار زیانباری را به تخصیص مطلوب بودجه طرح‌های عمرانی تحمیل کند.^۷ حتی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی طی گزارش‌هایی میزان این کسری بودجه را پیش‌بینی کرده بود.^۸

۳-۲- مالیات‌ها

نقطه قوت عملکرد دولت در ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ در کسب درآمدهای مالیاتی است. برحسب ارقام بودجه مصوب نزدیک به ۸۵ درصد کل مالیات‌ها و برحسب ارقام اصلاحیه بودجه ۹۹/۶ درصد از کل مالیات‌ها به

جدول ۱- عملکرد ۹ ماهه، پیش بینی عملکرد و کسری بودجه در سال ۱۳۷۷

(ارقام به میلیارد ریال)

ارقام اصلاحیه				ارقام مصوب				پیش بینی عملکرد تا پایان سال	عملکرد ۹ ماهه اول سال ۱۳۷۷	شرح
سهم در کل کسری پیش بینی شده (درصد)	نسبت پیش بینی عملکرد به کل بودجه (درصد)	پیش بینی کسری بودجه	کل بودجه سالانه	سهم در کل کسری بودجه پیش بینی شده (درصد)	نسبت پیش بینی عملکرد به کل بودجه (درصد)	پیش بینی کسری بودجه	کل بودجه سالانه			
۱۰۰	۷۰/۶۰	۲۱۸۷۱	۷۴۳۹۸/۶	۱۰۰	۶۴/۵۸	۲۸۸۰۷/۳	۸۱۳۳۴/۹۰	۵۲۵۲۷/۶۰	۳۹۳۹۵/۷	درآمدها
۳۳/۷۴	۶۹/۹۲	۷۳۷۹/۱۳	۲۴۵۳۳/۴	۳۹/۴۲	۶۰/۱۷	۱۱۳۵۵/۰۳	۲۸۵۰۹/۳۰	۱۷۱۵۴/۲۷	۱۲۸۶۵/۷	۱- نفت و گاز
۰/۳۲	۹۹/۶۳	۶۹/۲۷	۱۸۶۸۰/۶	۱۱/۴۲	۸۴/۹۷	۳۲۹۱/۱۷	۲۱۹۰۲/۵۰	۱۸۶۱۱/۳۳	۱۳۹۵۸/۵	۲- مالیات ها
-۲/۰۶	۱۰۳/۶۲	-۴۵۰/۰۳	۱۲۴۲۶/۱	۳/۵۲	۹۲/۷۰	۱۰۱۴/۳۷	۱۳۸۹۰/۵۰	۱۲۸۷۶/۱۳	۹۶۵۷/۱	۱-۲ مالیات مستقیم
۲/۳۸	۹۱/۷۰	۵۱۹/۳	۶۲۵۴/۵	۷/۹۰	۷۱/۵۸	۲۲۷۶/۸	۸۰۱۲	۵۷۳۵/۲	۴۳۰۱/۴	۲-۲ مالیات غیر مستقیم
۶۵/۹۴	۵۳/۷۵	۱۴۴۲۲/۶	۳۱۱۸۴/۶	۴۹/۱۶	۵۴/۲۱	۱۴۱۶۱/۱	۳۰۹۲۳/۱۰	۱۶۷۶۲	۱۲۵۷۱/۵	۳- سایر درآمدها

دست آمده است. درآمد حاصل از مالیات در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ به رقمی معادل ۱۳۹۵۸/۵ میلیارد ریال می‌رسد. این رقم ۶/۹ میلیارد ریال بیش از عملکرد مدت مشابه در سال ۱۳۷۶ و ۵۲/۱ میلیارد ریال بیش از عملکرد مدت مشابه در سال ۱۳۷۵ است. با وجود این کسری که از محل درآمدهای مالیاتی برحسب عملکرد ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ برای کل سال ۱۳۷۷ پیش‌بینی می‌شود برحسب ارقام بودجه مصوب ۳۲۹۱/۱۷ میلیارد ریال و برحسب ارقام اصلاحیه بودجه ۶۹/۲۷ میلیارد ریال است. این میزان کسری معادل ۱۱/۴۲ درصد از کل کسری پیش‌بینی شده برحسب ارقام مصوب بودجه و ۰/۳۲ درصد برحسب ارقام اصلاحیه بودجه می‌باشد. مالیات‌ها به دو دسته اصلی مستقیم و غیرمستقیم تقسیم می‌شود که در زیر به اختصار به بررسی عملکرد دولت در ۹ ماهه اول سال ۱۳۷۷ در هر کدام از این دو دسته می‌پردازیم.

۳-۲-۱- مالیات‌های مستقیم

مالیات مستقیم از سه قسمت عمده تشکیل شده است که عبارتند از مالیات بر شرکت‌ها، مالیات بر درآمد و مالیات بر ثروت. درآمد حاصل از مالیات مستقیم در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ حدود ۹۶۵۷/۱ میلیارد ریال بوده است و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال این درآمد به ۱۲۸۷۶/۱۳ میلیارد ریال برسد. این میزان درآمد مالیاتی معادل ۹۲/۷۰ درصد بودجه مصوب و ۱۰۳/۶۲ درصد اصلاحیه بودجه است. (نمودار شماره ۲ ضمیمه را ببینید). به عبارتی و بنا به ارقام بودجه مصوب کسری بودجه از محل مالیات‌های مستقیم ۱۰۱۴/۳۷ میلیارد ریال و بنا به ارقام اصلاحیه ۴۵۰- میلیارد ریال خواهد بود. با وجود این طی آذرماه سال جاری عملکرد دولت در کسب درآمد مالیات‌های مستقیم به میزان ۲۰۰/۲۶ میلیارد ریال کمتر از مقدار متوسط در طی ۸ ماهه اول سال ۱۳۷۷ است. میزان عملکرد در مالیات‌های مستقیم ۱۱/۱ میلیارد ریال بیش از مقدار عملکرد در مدت مشابه در سال ۱۳۷۶ و ۴۳/۸ میلیارد ریال و ۱۶۲/۵ میلیارد ریال بیش از مقدار عملکرد در مدت مشابه در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۷۴ می‌باشد.

در بین مالیات‌های مستقیم، مالیات بر شرکت‌ها در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ معادل ۶۱۳۳/۸ میلیارد ریال بوده است. درآمد حاصل از مالیات بر درآمد در طی همین مدت ۲۹۲۴/۹ میلیارد ریال و درآمد مالیات بر ثروت ۵۹۸/۴ میلیارد ریال می‌باشد. عملکرد مالیات بر شرکت‌ها برحسب ارقام اصلاحیه بودجه ۱۰۷/۸ درصد، عملکرد مالیات بر درآمد ۹۶/۴ درصد و عملکرد مالیات بر ثروت ۱۰۰/۳ درصد بوده است. ۶۹/۲ درصد از مالیات‌های اخذ شده در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ مربوط به مالیات‌های مستقیم و ۳۰/۸ درصد باقی‌مانده مربوط به مالیات‌های غیرمستقیم است.

۳-۲-۲- مالیات‌های غیرمستقیم

مجموع مالیات غیرمستقیم که از مالیات بر واردات و مالیات بر مصرف و فروش کالا به دست می‌آید طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ در حدود ۴۳۰۱/۴ میلیارد ریال بوده است. از این مقدار مالیات، ۷۷/۸ درصد آن که رقمی معادل ۳۳۴۵/۷ میلیارد ریال می‌شود مربوط به مالیات بر واردات است. این مالیات طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ نزدیک به ۹۰ درصد مقدار مندرج در اصلاحیه بودجه برای همین مدت را به دست آورده است و در طی همین مدت مالیات بر مصرف و فروش ۹۹/۳ درصد عملکرد داشته است. با این وجود جمع مالیات‌های غیرمستقیم به میزان ۶۴/۳ میلیارد ریال کمتر از عملکرد ۹ ماه اول سال ۱۳۷۶ بوده است. چنانچه ۳ ماه آخر سال نیز همانند ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ طی شود، پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۱۳۷۷ مالیات غیرمستقیم به رقمی معادل ۵۷۳۵/۲ میلیارد ریال برسد و بر این اساس کسری‌ای که از محل عدم استحصال مالیات

غیر مستقیم ایجاد می شود، بر حسب ارقام مصوب بودجه رقمی معادل ۲۲۷۶/۸ میلیارد ریال خواهد شد. سهم مالیات های غیر مستقیم طی آذرماه سال جاری از کسری بودجه پیش بینی شده بر حسب ارقام مصوب بودجه ۰/۳۲ درصد و بر حسب اصلاحیه بودجه ۰/۵۱ درصد افزایش یافته است. در آذرماه ۱۳۷۷ به میزان ۸۶/۶۶ میلیارد ریال کمتر از متوسط ۸ ماه اول سال ۱۳۷۷ مالیات غیر مستقیم اخذ شده است.

در حالی که در مالیات بر مصرف و فروش نزدیک به ۱۰۰ درصد عملکرد داشته ایم در مالیات بر واردات این عملکرد به ۹۰ درصد کاهش می یابد و از آنجایی که سهم مالیات بر واردات ۳/۵ برابر سهم مالیات بر مصرف و فروش از کل مالیات های غیر مستقیم است این عدم تحقق و نقصان در عملکرد در مجموع بیشتر نزدیک به عملکرد مالیات بر واردات است.

هر چند که مالیات غیر مستقیم در اصلاحیه بودجه نسبت به بودجه مصوب ۲۲ درصد کاهش یافته است ولی باز هم تا عملکرد صد در صد ۸/۳ درصد فاصله دارد. این کاهش تحقق، حتی بر اساس اصلاحیه بودجه، ریشه در سیاست های وارداتی و ارزی دولت دارد. به این مطلب در گزارش های سال قبل مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی نیز اشاره شده است: «به نظر می رسد که اگر در سیاست های وارداتی و به خصوص سیاست های ارزی دولت در سال آینده (۱۳۷۷) تغییری ایجاد نشود، درآمد حاصل از مالیات بر واردات پیش بینی شده در لایحه (قانون) ۱۳۷۷ قابل دسترسی نباشد».^۹

۳-۳- سایر درآمدها

سایر درآمد در بودجه عمومی دولت از ۴ جزء اصلی، درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت، درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات، حق بیمه، کمک های دریافتی و درآمدهای متفرقه و اصل، بهره و سود حاصل از سرمایه گذاری ها تشکیل شده است. مجموع سایر درآمدها طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ به ۲۵۷۱/۵ میلیارد ریال می رسد و پیش بینی می شود که تا پایان سال به ۱۶۷۶۲ میلیارد ریال بالغ گردد. این رقم ۵۴/۲۱ درصد بودجه مصوب و ۵۳/۷۵ درصد اصلاحیه بودجه برای این درآمد است. این نسبت عملکرد نسبت به ۸ ماه اول سال ۱۳۷۷ حدود ۱/۳۵ درصد بر حسب ارقام بودجه مصوب و حدود ۱/۳۳ درصد بر حسب ارقام اصلاحیه بودجه افزایش داشته است. در ماه آذر سایر درآمدهای اخذ شده در حدود ۳۱۲/۱۵ میلیارد ریال بیش از متوسط ۸ ماه اول سال بوده است. این مسئله باعث شده تا سهم سایر درآمدها از کل کسری پیش بینی شده طی آذرماه ۱۳۷۷ از ۵۱/۱۲ درصد بر حسب ارقام مصوب بودجه و ۶۸/۷۶ درصد بر حسب اصلاحیه بودجه به ترتیب به ۴۹/۱۶ درصد و ۶۵/۹۴ درصد کاهش یابد. با وجود این پیش بینی می شود که تنها از محل سایر درآمدهای دولت رقمی معادل ۱۴۱۶۱/۱ میلیارد ریال بر حسب بودجه مصوب و ۱۴۴۲۲/۶ میلیارد ریال بر حسب اصلاحیه بودجه تا پایان سال کسری داشته باشیم. این کسری بر حسب ارقام اصلاحیه بودجه ۳/۳ درصد بیش از کل مالیات اخذ شده (اعم از مستقیم و غیر مستقیم) در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ است. به عبارتی اگر دولت تمام مالیات اخذ شده در طی ۹ ماه اول سال را می بخشید و تنها می توانست ارقام مندرج در اصلاحیه بودجه برای سایر درآمدها که عمدتاً نیز در اقتدار و تسلط دولت هستند را کسب می کرد، کسری پیش بینی شده برای سال ۱۳۷۷ در حدود ۴۶۴/۱ میلیارد ریال کاهش می یافت. کسری پیش بینی شده در سایر درآمدها ۲۱ درصد بیش از درآمد نفت و گاز در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ است. (نمودار شماره ۳ ضمیمه را ببینید). در زیر به اجزای سایر درآمدها می پردازیم.

۳-۳-۱- درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت

طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ کل سایر درآمدهای دولت از محل انحصارات و مالکیت دولت به رقمی معادل ۴۹۴/۹ میلیارد ریال می‌رسد و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال این درآمد به ۶۵۹/۸۷ میلیارد ریال بالغ گردد و به این ترتیب باعث کسری ای معادل ۲۴۱۷/۴۳ میلیارد ریال برحسب اصلاحیه بودجه در طی سال شود. این درآمد به تنهایی حدود ۱۱ درصد از کسری پیش‌بینی شده برای سال را شامل می‌شود. این سهم در کسری پیش‌بینی شده ۳۴/۵ برابر کل سهم مالیات‌ها اعم از مستقیم و غیرمستقیم در کل کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ است. سهم کل سایر درآمدها از کل کسری پیش‌بینی شده ۲۰۶/۱ برابر سهم کل مالیات‌ها از کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ می‌باشد. در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ درآمد حاصل از فروش سهام سازمان صنایع ملی ایران و درآمد موضوع تبصره ۳۵ قانون بودجه (۷۷)، صفر بوده است.

هرچند که عملکرد ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ معادل ۲۶۹ درصد عملکرد ۹ ماه اول سال ۱۳۷۶ است ولی فقط ۱۶/۱ درصد اصلاحیه بودجه سال خود را شامل می‌شود در حالی که می‌باید ۷۵ درصد آن را به دست می‌آورد و به عبارتی ۵۸/۹ درصد انحراف منفی دارد.

۳-۳-۲- درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات

طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات به ۶۸۸۶/۹ میلیارد ریال رسیده است و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال این درآمد به ۹۱۸۲/۵۳ میلیارد ریال بالغ گردد. این رقم ۵۵/۵۵ درصد بودجه مصوب و ۶۳/۹۷ درصد اصلاحیه بودجه برای این درآمد است.

این عدم تحقق صددرصد باعث ایجاد کسری ای به میزان ۷۳۴۸/۶۷ میلیارد ریال برحسب ارقام بودجه مصوب و ۵۱۷۱/۷۷ میلیارد ریال برحسب اصلاحیه بودجه خواهد شد. این میزان کسری ۲۵/۵ درصد و ۲۳/۷ درصد از کل کسری پیش‌بینی شده را به ترتیب برحسب ارقام مصوب و اصلاحیه بودجه شامل می‌شود و این مقدار سهم از کسری برحسب ارقام اصلاحیه بودجه حدود ۷۴ برابر سهم کل مالیات‌ها در کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ است. در زیر مجموعه درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات، درآمد حاصل از فروش اوراق مشارکت و درآمد حاصل از واگذاری طرح‌های نیمه تمام هیچ‌گونه دریافتی را نشان نمی‌دهند. در همین زیر مجموعه درآمد خدمات انتظامی و فروش ارز برای مصارف ضروری دستگاه‌ها ۵۵ درصد بیش از $\frac{۹}{۱۳}$ رقم اصلاحیه بودجه خود را به دست آورده‌اند و از این نظر اختلاف چشمگیری با سایر درآمدهای زیر مجموعه درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات دارند.

۳-۳-۳- حق بیمه، کمک‌های دریافتی و درآمدهای متفرقه

عملکرد ۹ ماه اول سال این درآمد ۵۰۷۳ میلیارد ریال بوده است و پیش‌بینی می‌شود تا پایان این سال این درآمد به ۶۷۶۴ میلیارد ریال برسد. این میزان عملکرد ۵۲/۰۵ درصد رقم موردنظر در بودجه مصوب و ۴۳/۹۴ درصد رقم موردنظر در اصلاحیه بودجه برای این درآمد است. کسری که بدین لحاظ پیش‌بینی می‌شود ۸۶۳۰/۱ میلیارد ریال برحسب ارقام اصلاحیه بودجه خواهد بود. این میزان کسری ۳۹/۴۶ درصد از کل کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ را شامل می‌شود و این سهم کسری ۱۲۴ برابر سهم کل مالیات‌ها (اعم از مستقیم و غیرمستقیم) در کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ است. این میزان کسری معادل ۶۷/۱ درصد کل درآمد نفت و گاز در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ می‌باشد.

در زیر مجموعه این درآمد، درآمد حاصل از قرارداد پیمانکاری (ارتش، سپاه و وزارت دفاع)

(ارقام به میلیارد ریال)

جدول ۲- عملکرد ۹ ماهه، پیش‌بینی عملکرد و کسری بودجه در سایر درآمدهای دولت در سال ۱۳۷۷

ارقام اصلاحیه				ارقام مصوب				پیش‌بینی عملکرد تا پایان سال	عملکرد ۹ ماهه اول سال ۱۳۷۷	شرح
سهم در کل کسری پیش‌بینی شده (درصد)	نسبت پیش‌بینی عملکرد به کل بودجه (درصد)	پیش‌بینی کسری بودجه	کل بودجه سالانه	سهم در کل کسری بودجه پیش‌بینی شده (درصد)	نسبت پیش‌بینی عملکرد به کل بودجه (درصد)	پیش‌بینی بودجه	کل بودجه سالانه			
۶۵/۹۴	۵۳/۷۵	۱۴۴۲۲/۶	۳۱۱۸۴/۶	۴۹/۱۶	۵۴/۲۱	۱۴۱۶۱/۱	۳۰۹۲۳/۱	۱۶۷۶۲	۱۲۵۷۱/۵	سایر درآمدها
-۸/۹۷	-	-	-۱۹۶۱/۶	-	-	-	-	-	-	اقدام تعدیل شده در اصلاحیه بودجه ۱۳۷۷
۱۱/۰۵	۲۱/۴۴	۲۴۱۷/۴۳	۳۰۷۷/۳	۱/۴۵	۶۱/۲۵	۴۱۷/۴۳	۱۰۷۷/۳	۶۵۹/۸۷	۴۹۴/۹	درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت
۲۳/۶۵	۶۳/۹۷	۵۱۷۱/۷۷	۱۴۳۵۴/۳	۲۵/۵۱	۵۵/۵۵	۷۳۴۸/۶۷	۱۶۵۳۱/۲	۹۱۸۲/۵۳	۶۸۸۶/۹	درآمد حاصل از فروش کالا و خدمات
۳۹/۴۶	۴۳/۹۴	۸۶۳۰/۱	۱۵۳۹۴/۱	۲۱/۶۳	۵۲/۰۵	۶۲۳۰/۱	۱۲۹۹۴/۱	۶۷۶۴	۵۰۷۳	حق بیمه، کمک‌های دریافتی و درآمدهای متفرقه
۰/۷۵	۴۸/۵۵	۱۶۴/۹	۳۲۰/۵	۰/۵۷	۴۸/۵۵	۱۶۴/۹	۳۲۰/۵	۱۵۵/۶	۱۱۶/۷	اصل وام، بهره وام و سود حاصل از سرمایه گذاری در داخل و خارج از کشور

۲۴۴/۶ درصد $\frac{9}{12}$ اصلاحیه بودجه در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ عملکرد داشته است. این در حالی است که وصولی از محل تسهیلات خارجی و پیش دریافت حج تمتع در همین مدت صفر بوده است. این دو درآمد در طی این ۹ ماه می‌باید به رقمی معادل ۲۰۸۴/۲ میلیارد ریال می‌رسید.

۳-۳-۴- اصل، بهره وام و سود حاصل از سرمایه‌گذاری

این درآمد در بودجه مصوب و اصلاحیه یکسان بوده و معادل ۳۲۰/۵ میلیارد ریال می‌باشد. عملکرد ۹ ماه اول در کسب این درآمد ۴۸/۵۵ درصد از رقم بودجه مورد نظر برای این درآمد و معادل ۱۱۶/۷ میلیارد ریال است. این درآمد تا پایان سال به رقمی معادل ۱۵۵/۶ میلیارد ریال خواهد رسید و بدین ترتیب کسری‌ای معادل ۱۶۴/۹ میلیارد ریال را باعث خواهد شد. این میزان کسری سهمی معادل ۰/۵۷ درصد و ۰/۷۵ درصد در کل کسری پیش‌بینی شده به ترتیب برحسب ارقام مصوب بودجه و اصلاحیه بودجه را داراست. در این درآمد اصل وام‌های دولت در خارج ۲۴۰ درصد $\frac{9}{12}$ بودجه در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ عملکرد داشته است. این در حالی است که بازپرداخت وام طرح‌های عمرانی انتفاعی در طی همین مدت ۴۸/۷ درصد از $\frac{9}{12}$ بودجه را تشکیل می‌دهد.

۴- پرداخت‌های دولت

در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ در حدود ۴۵۹۸۹/۹ میلیارد ریال برای مجموع اعتبارات جاری و عمرانی پرداخت شده است. از این مبلغ سهم اعتبارات جاری ۷۵/۸۹ درصد است. پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۱۳۷۷ مجموع این اعتبارات به ۶۱۳۱۹/۸۷ میلیارد ریال برسد. مجموع اعتبارات جاری و عمرانی پرداختی در آذرماه ۱۳۷۷ به میزان ۱۰۲/۴ میلیارد ریال بیش از متوسط پرداختی جاری و عمرانی در طی ۸ ماه اول سال ۱۳۷۷ بوده است.

۴-۱- اعتبارات جاری

در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ رقمی معادل ۳۴۹۰۴ میلیارد ریال بابت اعتبارات جاری پرداخت شده است و با این عملکرد پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۱۳۷۷ این پرداختی به رقمی معادل ۴۶۵۳۸/۶۷ میلیارد ریال برسد. سهم اعتبارات جاری از مجموع اعتبارات جاری و عمرانی برحسب بودجه مصوب ۶۴/۲۸ درصد و برحسب اصلاحیه بودجه ۶۹/۶ درصد است ولی در عمل این سهم به ۷۵/۹ درصد افزایش می‌یابد. (نمودار شماره ۴ ضمیمه را ببینید).

اعتبارات جاری در آذرماه سال ۱۳۷۷ به میزان ۱۴۵/۶۶ میلیارد ریال بیش از متوسط ۸ ماه اول سال خود بوده است. به عبارتی در طی این یک ماه در حدود ۱۳ درصد رشد داشته است.

(ارقام به میلیارد ریال)

جدول ۳- اعتبارات جاری و عمرانی و پیش‌بینی عملکرد آن تا پایان سال ۱۳۷۷

سهم از کل اعتبارات			ارقام اصلاحیه		ارقام مصوب		پیش‌بینی عملکرد تا پایان سال	عملکرد ۹ ماهه اول سال ۱۳۷۷	شرح
اصلاحیه	مصوب	عملکرد	نسبت پیش‌بینی عملکرد به کل تا پایان سال (درصد)	کل تا پایان سال	نسبت پیش‌بینی عملکرد به کل تا پایان سال (درصد)	کل تا پایان سال			
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۷۵/۶۸	۸۱۰۱۹/۹	۷۱/۰۱	۸۶۳۵۴/۵	۶۱۳۱۹/۸۷	۴۵۹۸۹/۹	مجموع اعتبارات جاری و عمرانی
۶۹/۶۴	۶۴/۲۸	۷۵/۸۹	۸۲/۴۸	۵۶۴۲۱/۰	۸۳/۸۴	۵۵۵۰۸/۷	۴۶۵۳۸/۶۷	۳۴۹۰۴	اعتبارات جاری
۳۰/۳۶	۳۵/۷۲	۲۴/۱۱	۶۰/۰۹	۲۴۵۹۸/۹	۴۷/۹۲	۳۰۸۴۵/۸	۱۴۷۸۱/۲	۱۱۰۸۵/۹	اعتبارات عمرانی

۴-۲- اعتبارات عمرانی

مجموع پرداختی بابت اعتبارات عمرانی در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ به رقمی معادل ۱۱۰۸۵/۹ میلیارد ریال رسیده است و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال این پرداختی به ۱۴۷۸۱/۲ میلیارد ریال برسد. اعتبارات ملی و ردیف‌ها ۸۲/۱ درصد از کل اعتبارات عمرانی را در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ تشکیل می‌دهد. اعتبارات ملی و ردیف‌ها ۵۶/۲ درصد از $\frac{۹}{۱۲}$ اعتبارات اصلاحیه بودجه در ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ عملکرد داشته است. اعتبارات عمرانی با رشدی معادل ۱۲/۱ درصد در آذرماه سال ۱۳۷۷ به میزان ۴۳/۳ میلیارد ریال کمتر از متوسط ۸ ماه اول سال ۱۳۷۷ عملکرد داشته است. این اعتبارات ۲۵/۴ میلیارد ریال و ۱۰/۱ میلیارد ریال کمتر از همین اعتبارات در مدت مشابه در سال‌های ۱۳۷۶ و ۱۳۷۵ بوده است.

۵- وصولی درآمدهای استانی

آمار وصولی درآمدهای استانی در ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ نشان می‌دهد که در مجموع ۴۴۸۴/۲ میلیارد ریال در این مدت درآمد اخذ شده است و بنابراین عملکرد پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال این درآمد به ۵۹۷۸/۹۳ میلیارد ریال برسد. این مقدار درآمد معادل ۹۰/۵ درصد از کل رقم مندرج در بودجه سال برای این درآمد است.

استان‌های اردبیل، آذربایجان غربی و شرقی، ایلام، بوشهر، تهران، چهارمحال و بختیاری، سمنان، سیستان و بلوچستان، کردستان، کهگیلویه و بویراحمد، مازندران، هرمزگان، یزد، قم، قزوین و گلستان بیش از متوسط وصولی درآمدهای استانی در ۹ ماه اول سال عملکرد داشته‌اند و در این میان استان بوشهر با ۱۱۶ درصد عملکرد بیشترین عملکرد را داشته است. علاوه بر این استان، استان‌های اردبیل، تهران، مازندران، قم، قزوین و گلستان بیش از ۱۰۰ درصد، $\frac{۹}{۱۲}$ بودجه خود در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ عملکرد داشته‌اند.

۶- پاسخ به سؤالات مطرح شده در مقدمه

پاسخ سؤال اول: آیا دولت در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ در دریافت درآمدهای بودجه عمومی خود موفق بوده است؟

دولت با کسب ۳۹۳۹۵/۷ میلیارد ریال در ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ به میزان ۶۵ تا ۷۰ درصد در تحقق درآمدهای مندرج در بودجه مصوب و اصلاحیه خود موفق بوده است.

پاسخ سؤال دوم: مقدار کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ چقدر است و بیشترین سهم را در این کسری کدام درآمد دارد؟

بر اساس عملکرد ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ و برحسب ارقام بودجه مصوب ۲۸۸۰۷/۳ میلیارد ریال و برحسب ارقام اصلاحیه بودجه ۲۱۸۷۱ میلیارد ریال کسری در اخذ درآمدها برای سال ۱۳۷۷ خواهیم داشت. بیشترین سهم را در کسری ایجاد شده سایر درآمدهای دولت دارند. این درآمد ۲۰۶/۱ برابر درآمد مالیاتی (اعم از مستقیم و غیرمستقیم) و ۱/۹۵ برابر درآمد نفت و گاز در کسری پیش‌بینی شده سهم دارد.

پاسخ سؤال سوم: چرا این کسری به وجود آمده است؟

برآورد غلط و غیر قابل دسترس سایر درآمدها عمده‌ترین دلیل این کسری است. البته در این خصوص نوسان قیمت نفت نیز به طور مستقیم و غیر مستقیم دخالت آشکار و تأثیرگذاری دارد. در این درآمد برخی از اجزای درآمدی مثل فروش سهام سازمان صنایع ملی ایران، درآمد موضوع تبصره ۳۵ قانون بودجه (۷۷)، درآمد حاصل از فروش اوراق مشارکت و... که با رقمی معادل ۵۹۷۹ میلیارد ریال ۱۹/۱۷ درصد از کل سایر درآمدها را تشکیل می‌دهند در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ هیچ دریافتی نداشته‌اند.

پاسخ سؤال چهارم: راه کارهای مناسب برای کاهش یا از بین بردن کسری در درآمدهای عمومی دولت چیست؟ کسری بودجه به خودی خود نامطلوب نیست به خصوص در شرایط رکود و بیکاری ولی کسری ۳۰ تا ۳۵ درصدی در درآمدهای عمومی دولت کسری بودجه‌ای نیست که با برنامه و از پیش تعیین شده باشد. بودجه عمومی دولت به دلیل وابستگی به درآمد نفت و وابستگی درآمد نفت به قیمت‌های بازار جهانی که در اختیار دولت نیست همیشه در نوسان است. ولی برخلاف تصور، بیشترین سهم را در کسری بودجه پیش‌بینی شده درآمد نفت ندارد بلکه سایر درآمدها بیشترین سهم را داراست. این درآمد نزدیک به دو برابر درآمد نفت و گاز در کسری پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۷۷ سهم دارد. اولین گام برای کاهش یا از بین بردن کسری در درآمدهای عمومی دولت برآورد واقعی و دوری از کتمان کسری بودجه در درآمدهای عمومی دولت و به خصوص در سایر درآمدهای دولت است. این مسئله در زمانی که قیمت نفت در بازارهای جهانی کاهش می‌یابد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌شود.

۷- سخن آخر

طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ مجموع درآمدهای عمومی دولت به ۳۹۳۹۵/۷ میلیارد ریال رسیده است و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۱۳۷۷ این درآمد به ۵۲۵۲۷/۶ میلیارد ریال برسد. این میزان درآمد به معنی تحقق ۶۴/۶ درصد بودجه مصوب و ۷۰/۶ درصد اصلاحیه بودجه در درآمدهای عمومی دولت است و این میزان عملکرد باعث ایجاد کسری‌ای در درآمدهای عمومی دولت به میزان ۲۸۸۰۷/۳ میلیارد ریال برحسب ارقام بودجه مصوب و ۲۱۸۷۱ میلیارد ریال برحسب ارقام اصلاحیه بودجه برای سال ۱۳۷۷ خواهد شد. از این میزان کسری سهم درآمد نفت و گاز ۳۳/۷۴ درصد، سهم درآمد مالیاتی ۰/۳۲ درصد و سهم سایر درآمدها ۶۵/۹۴ درصد است.

سهم اعتبارات عمرانی در عمل انحراف محسوسی با سهم این اعتبار در بودجه مصوب و اصلاحیه بودجه دارد. این کاهش سهم و رقم اعتبارات عمرانی در سال جاری و سال‌های آتی بر روی کارایی و بازدهی سرمایه‌گذاری‌ها تأثیر نامطلوب خواهد داشت و باعث افزایش افسارگسیخته هزینه‌های جاری، قیمت تمام شده کالا و بروز ورشکستگی‌های پیاپی شرکت‌های دولتی و غیردولتی خواهد شد.

در پایان متذکر می‌شود که مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی بنابه رسالت و وظیفه خود در مراحل مختلف تصویب بودجه سال ۱۳۷۷ اقدام به تهیه بیش از ۵۰ گزارش نمود که بسیاری از مشکلات و پیامدهای آن در این گزارش‌ها پیش‌بینی و مشخص شده بودند. درباره لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ نیز تاکنون نزدیک به ۶۰ گزارش از این مرکز تهیه و تقدیم نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی شده است که امید است با توجه به تجربه سال گذشته در هنگام تصویب لایحه بودجه سال ۱۳۷۸ رهیافت‌های مرکز پژوهش‌های

مجلس شورای اسلامی بیش از پیش مورد عنایت نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی قرار گیرد.

۸- پیشنهادها

۱- تا حد ممکن در هزینه و اعتبارات بودجه جاری صرفه جویی شود و سهم و رقم بودجه و اعتبارات عمرانی افزایش یابد.

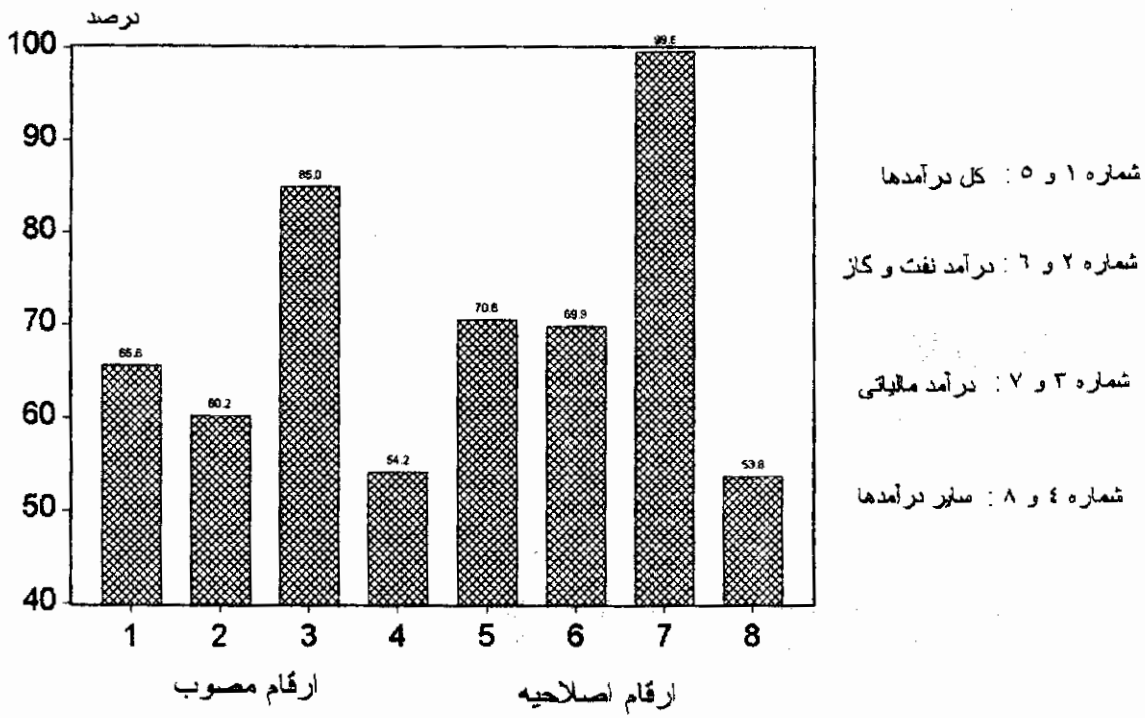
۲- به دلیل اجتناب ناپذیر بودن برخی از ارقام بودجه جاری سعی شود این بودجه از محل درآمدهای غیرنفتی که رقم و میزان آن به طور کامل در دست و اختیار دولت است تأمین گردد. در ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ اعتبارات جاری به میزان ۸۳۷۴ میلیارد ریال بیش از مجموع درآمدهای غیرنفتی (درآمد مالیاتی و سایر درآمدها) بوده است. به عبارتی برای تأمین اعتبارات جاری در ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ علاوه بر صرف تمام درآمدهای غیرنفتی مجبور به استفاده از درآمدهای نفت و گاز به میزان ۸۳۷۴ میلیارد ریال شده ایم. این میزان کسری اعتبارات جاری از درآمدهای غیرنفتی معادل ۶۵/۱ درصد از درآمدهای حاصل از نفت و گاز در طی ۹ ماه اول سال ۱۳۷۷ است.

۳- برای افزایش سهم و رقم درآمد حاصل از مالیات حد و مرزی تعیین گردد، لازم به ذکر است که در متون اقتصادی مالیات به عنوان عاملی که باعث کاهش حجم تولید ناخالص ملی می شود شناخته شده است و افزایش بی حد و اندازه آن هر چند که در عمل محقق هم شود در شرایط رکود فعلی چندان منطقی به نظر نمی رسد.

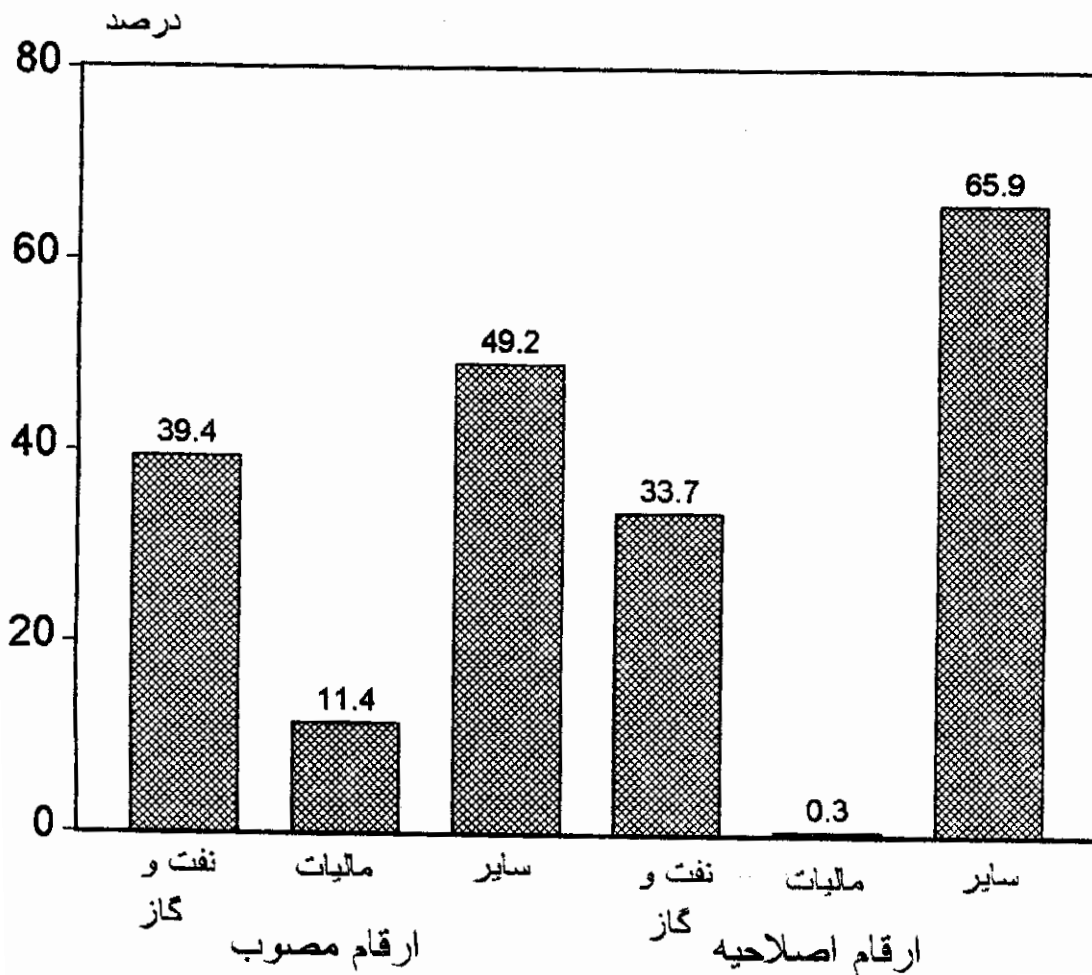
۹- یادداشت ها

- ۱- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی «عملکرد سه ماهه اول بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور»، کد گزارش ۱۶۰۳۵۱۹، تهران: مجلس شورای اسلامی، شهریور ۱۳۷۷.
- ۲- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، «کارنامه شش ماهه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور»، کد گزارش ۱۶۰۳۸۹۳، تهران: مجلس شورای اسلامی، آبان ۱۳۷۷.
- ۳- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، «کارنامه ۸ ماهه بودجه سال ۱۳۷۷»، کد گزارش ۱۶۰۴۰۷۲، تهران: مجلس شورای اسلامی، آذر ۱۳۷۷.
- ۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، کد پیام، ۰۷۲-۰۹-۰۹-۰۷۷، آذرماه ۱۳۷۷.
- ۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، کد پیام، ۰۷۲-۰۹-۰۹-۰۷۷، آذرماه ۱۳۷۷.
- ۶- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، «درآمدهای نفتی در سال ۱۳۷۷»، کد گزارش ۱۶۰۲۹۱۰، تهران: مجلس شورای اسلامی، آذر ۱۳۷۶.
- ۷- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، «بند (د) تبصره ۲۹ لایحه پیرامون صادرات نفت خام و فرآورده های نفتی» کد گزارش ۱۶۰۲۹۳۱، تهران: مجلس شورای اسلامی، آذر ۱۳۷۶.
- ۸- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، «پیش بینی کسری بودجه سال ۱۳۷۷»، کد گزارش ۱۶۰۲۹۱۳، تهران: مجلس شورای اسلامی، آذر ۱۳۷۶.
- ۹- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، «درآمدهای مالیاتی و سایر در لایحه بودجه»، کد گزارش ۱۶۰۲۹۵۰، تهران: مجلس شورای اسلامی، آذر ۱۳۷۶.

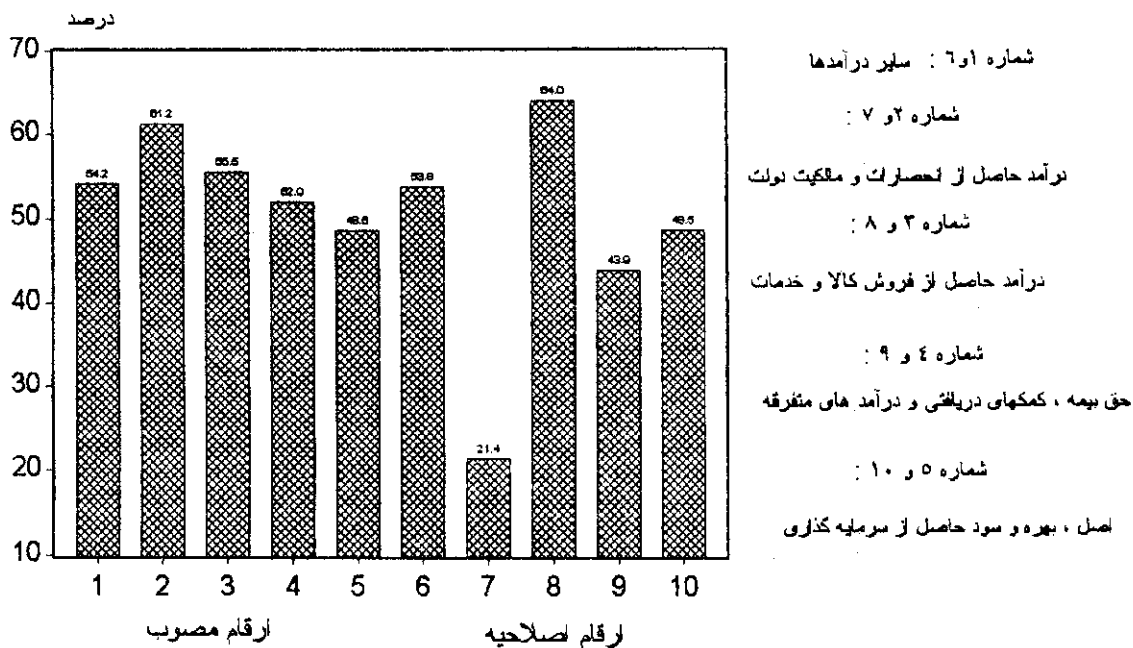
نمودار (۱) نسبت پیش بینی عملکرد به کل بودجه ۷۷

نمودار (۲) سهم در کل کسری پیش بینی شده برای سال ۷۷

نمودار (۳) نسبت پیش بینی عملکرد به کل بودجه ۷۷

نمودار (۴) سهم اعتبارات عمرانی و جاری از سر جمع دو اعتبار

